

NEDIM ZAHIROVIĆ
(Leipzig)

ŽALITI SE JEDNOM SOKOLOVIĆU PROTIV
DRUGOG SOKOLOVIĆA: PROTESTI
HABSBURŠKOG POSLANIKA JOACHIMA VON
SINZENDORFA VELIKOM VEZIRU MEHMED-PAŠI
PROTIV BOSANSKOG SANDŽAKBEGA FERHADA

Sažetak

Početak 1578. godine gornjoaustrijski plemić Joachim von Sinzendorf preuzeo je dužnost stalnog habsburškog diplomatskog predstavnika u Istanbulu u složenom trenutku. Jedan od glavnih Sinzendorfovih zadataka bio je zaustavljanje ofanzivnih aktivnosti bosanskog sandžakbega Ferhad-bega Sokolovića. Pod Ferhad-begovim zapovjedništvom osmanske trupe započele su 1575. godine stalne napade na područje oko Bihaća u namjeri da zauzmu ovaj važan grad i tvrđavu u Hrvatskoj. U augustu 1578. godine habsburška strana pokrenula je vojni pohod protiv Ferhad-begovih trupa, ali on je okončan neuspješno. U svojim pismenim i usmenim protestima Sinzendorf je nastojao opravdati poduzimanje habsburškog vojnog pohoda i postignuti zaustavljanje Ferhad-begovih napada na habsburški teritorij. Sinzendorfov sugovornik u razgovorima na Visokoj Porti bio je veliki vezir Mehmed-paša Sokolović, Ferhad-begov rođak i njegov glavni zaštitnik. U radu se objašnjava Sinzendorfov način djelovanja pri pokušaju ostvarenja postavljenog cilja i ukazuje na njegovo različito gledanje na prirodu i osobenost Ferhad-bega i Mehmed-paše Sokolovića. Kao prilog, na kraju rada daje se njemački tekst i prijevod na bosanski jezik posljednje protestne note koju je Sinzendorf poslao Mehmed-paši 2. augusta 1579. godine.

Ključne riječi: Mehmed-paša Sokolović, Ferhad-beg Sokolović, Joachim von Sinzendorf, Habsburzi, Visoka Porta.

Tokom osme decenije XVI stoljeća Ferhad-beg Sokolović vjerovatno najspominjaniji osmanski dostojanstvenik na serhatu, počevši od zadarskog zaleđa pa sve do Donje Ugarske bio je uz svog rođaka Mustafapašu Sokolovića. Njegovo ime nisu spominjali samo obični ljudi već i osmanski, venecijanski i habsburški vojnici i vojni zapovjednici na granici, nego i najodgovorniji ljudi u središtima moći, u Veneciji, Beču i Istanbulu. Ferhad-beg je vjerovatno, kao i drugi čuveni pripadnici porodice Sokolović, započeo svoju karijeru odlaskom u Jedrene odnosno Istanbul kao adžemi-oglan. On je vjerovatno već u kasno ljeto 1566. godine, nedugo poslije bitke kod Sigeta, postao kliškim sandžakbegom i tako stupio u službu na osmanskom serhatu. Iza imenovanja na to mjesto nesumnjivo je stajao Ferhad-begov moćni rođak Mehmed-paša Sokolović koji je godinu dana ranije imenovan velikim vezirom na Porti.¹ Ferhad-beg se tako na izravan način uključio u posao širenja osmanskog teritorija na račun susjeda ali i u visoku politiku. Prvu priliku da se okuša kao vojnik Ferhad-beg je iskoristio upješno. Kada je po izbivanju Kiparskog rata 1570. godine i Dalmacija postala jedno od poprišta osmansko-mletačkih borbi, Ferhad-beg je uspješno vodio vojne operacije na tome području sve do kraja rata 1573. godine. Ferhad-beg je tada i svojim vojničkim uspjesima ali i kasnijim učešćem u pregovorima oko konačnog određivanja mletačko-osmanske granice u Dalmaciji, na učinkovit način skrenuo pažnju na sebe.²

U proljeće 1573. godine Ferhad-beg je imenovan bosanskim sandžakbegom. On ni na tom mjestu nije mirovao. 1575. i 1576. godine poduzima vojne akcije u Pounju koje će ishoditi zauzimanjem Bijele Stijene, Cazina, Bužima i još nekoliko manjih gradova. Naredne 1577. godine Ferhad-beg je osvojio Šturlić, Podzvizd, Ostrožac, Kladušu, Pećigrad a početkom 1578. godine zauzeto je i Gvozdansko.³ Glavni cilj Ferhad-begovih vojnih poduzeća u Pounju bio je utvrđeni grad Bihać. On će lepezom raznovrsnih mjera kao što su stalni upadi na habsburško područje, osvajanje manjih gradova, gradnja novih utvrda, naseljavanje Vlaha, jačanje borbene moći osmanskih trupa nastojati da Bihać dovede u što nepovoljniji položaj, odnosno da ga konačno osvoji. Ozbiljnost situacije oko Bihaća izazvat će reakciju habsburške strane koja je imala za cilj opskrbiti, odnosno deblokirati Bihać i smanjiti osmanski pritisak

¹ Elma Korić, *Životni put prvog beglerbega Bosne: Ferhad-paša Sokolović (1530-1590)*, Sarajevo, 2015, 45. (dalje: Korić, *Životni...*)

² *Isto*, 51-97.

³ Detaljnije o ovim osvajanjima v. *Isto*, 118 ff.

na to područje. U proljeće 1578. godine novoimenovani zapovjednik Hrvatske krajine Johann Fernberger von Auer započinje protuosmanske akcije da bi u augustu iste godine koruški zemaljski kapetan Georg Khevenhüller poduzeo vojni pohod protiv osmanskih snaga. Nakon što je uspio zauzeti više tvrđava osmanske trupe su početkom oktobra napravile protuudar i vratile sve izgubljene tvrđave izuzev Izačića.⁴

Imajući u vidu ove sukobe na granici može se vrlo dobro pretpostaviti u kakvom raspoloženju i s kakvom odgovornošću se Joachim von Sinzendorf u jesen 1577. godine uputio u Istanbul da bi od Davida Ungnada preuzeo dužnost stalnog habsburškog diplomatskog predstavnika pri Visokoj Porti.⁵ Ovaj diplomata rođen je 1554. godine u Nußbachu u Gornjoj Austriji, u plemićkoj porodici, a umro je 1594. godine.⁶ Iz Beča ka Istanbulu Sinzendorf je krenuo 10.11.1577., tamo je stigao 1.1.1578., a prvu audijenciju kod sultana Murata III (1574-1595) imao je 17.1.1578. godine. Njegovo putovanje u Istanbul opisao je Salomon Schweigger koji je vršio dužnost vjerskog dušebrižnika (kaplan) poslanstva.⁷ Nakon preuzimanja dužnosti Sinzendorf će tokom tri godine koliko će ostati u Istanbulu imati posla s više pripadnika porodice Sokolović, a najviše s velikim vezirom Mehmed-pašom i bosanskim sandžakbegom a zatim i beglerbegom Ferhadom. Posebno velike brige Sinzendorfu će zadavati ovaj posljednji Sokolović. Razgovori koje je Sinzendorf vodio s

⁴ O tome v. Radoslav Lopašić, *Bihać i Bihaćka Krajina. Mjestne i poviesne crtice*, Zagreb, 1890, 21-27. Franz Otto Roth, Wihitsch und Weitschawar. Zum Verantwortungsbewußtsein der adeligen Landstände Innerösterreichs in Gessinung und Tat im türkischen "Friedensjahr" 1578 (I. Teil), u: *Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark* 60 (1969), 232-265; Korić, *Životni*, 101-136.

⁵ Habsburzi su nakon sklapanja mira s Osmanlijama 1547. godine bili u mogućnosti da šalju svoje stalne diplomatske predstavnike u Istanbul. O mirovnom ugovoru iz 1547. godine v. Ernst Dieter Petritsch, Der habsburgisch-osmanische Friedensvertrag des Jahres 1547, u: *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs* 38 (1985), 49-80. O razvoju diplomatskih odnosa između Osmanlija i Habsburga u 16. stoljeću v. Ralf C. Müller, Der umworbene "Erbfeind": Habsburgische Diplomatie an der Hohen Pforte von Regierungsantritt Maximilians I. bis zum "Langen Türkenkrieg", u: Marlene Kurz, Martin Scheutz, Karl Vocelka (ur.), *Das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie: Akten des Internationalen Kongresses zum 150-jährigen Bestehen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, Wien 22.-25. September 2004*, Wien-München, 2005, 251-280.

⁶ Johann G. Adam von Hoheneck, *Die Löblichen Herren Herren Stände, Deß Ertz-Herzogthumb Oesterreichob der Ennß*, Band 2, Passau, 1732, 438.

⁷ Salomon Schweigger, *Zum Hofe des türkischen Sultans*, bearbeitet und herausgegeben von Heidi Stein, Leipzig, 1986.

Mehmed-pašom zbog Ferhad-begovih vojnih akcija na granici, odnosno njegovim pismeni protesti upućeni Mehmed-paši predmet su ovoga rada.

Sinzendorf je po dolasku u Istanbul počeo upućivati usmene i pismene žalbe, odnosno proteste zbog napada osmanskih četa na granici, a one su dosegle svojevrsnu kulminaciju 14. jula 1578. godine. Naime, tog dana on je dva puta podnosio pismene proteste. Prvi protest podnesen je na prijepodnevnj sjednici Carskog Vijeća (Divan-i Hümayun), a upućen je izravno sultanu Muratu III, dok je drugi, adresiran na Mehmed-pašu Sokolovića, podnesen na poslijepodnevnj sjednici. U protestu sultanu čiji je tekst na italijanskom jeziku sačuvan u seriji *Türkei I* (Turcica) u Kućnom, Dvorskom i Državnom arhivu u Beču (Haus-, Hof- und Staatsarchiv zu Wien) Sinzendorf protestuje zbog Ferhad-begovog osvajanja tvrđava na području oko Bihaća i pustošenja ovoga kraja. Na početku Sinzendorf navodi da on ne sumnja da je sultan upoznat sa stanjem na serhatu i dodaje da se, i pored toga što je sultan u svom odgovoru na pismo cara Rudolfa II (1576-1612) kazao da će mir biti poštovan, dopušta da vojnici na granici vrše napade i nasilja i čine štete na habsburškom području u čemu prednjači bosanski sandžakbeg Ferhad sa svojim ljudima. Sinzendorf izričito traži da tvrđave koje je Ferhad-beg osvojio budu vraćene habsburškoj strani. Protest koji je upućen Mehmed-paši (sačuvan je isto tako i njegov italijanski tekst) kraći je od protesta upućenog sultanu. U njemu se Sinzendorf žali na Ferhad-begove postupke na granici i posebno naglašava Ferhad-begove namjerno iskrivljene izvještaje o snazi habsburških trupa. Za razliku od protesta upućenog sultanu, Sinzendorf u ovom protestu poimenično ne navodi imena tvrđava koje su Ferhad-begove trupe osvojile.⁸

U nastojanju da otupi oštricu Ferhad-begovog izvještavanja Visokoj Porti odnosno njegovih akcija na granici, Sinzendorf se u zvaničnim diplomatskim protestima, a i u čestim razgovorima koje je vodio s Mehmed-pašom, pridržavao nekoliko pravila. Prvo što uočavamo čitajući dijelove Sinzendorfovih izvještaja koje se odnose na Ferhad-bega je nastojanje da ga predstavi što lošijim, ne samo zvaničnikom nego uopće i čovjekom. Sinzendorf se uopće ne ustručava da Ferhad-bega nazove čovjekom žednog krvi, počiniteljem raznih šteta, kršiteljem i protivnikom svakog mira. Uz to Sinzendorf nikada nije propustio priliku da kaže da se Ferhad-beg služi lažima i prijevarama i da stalno preuveličava vijesti o jačini habsburških trupa na granici. Sinzendorf ne poriče da se

⁸ ÖStA (Österreichisches Staatsarchiv), HHStA (Haus, Hof – und Staatsarchiv zu Wien), *Türkei I* (Turcica) 37, Konv. 1, fol. 39r-40v.

manji broj habsburških vojnika uistinu nalazi na granici, ali navodi da su one tu samo radi dostavljanja opskrbe Bihaću, obezbjeđivanja sigurnosti i eventualne odbrane, a nikako radi pripremanja bilo kakvih napada na osmansko područje. Mehmed-paša je u namjeri da potvrdi istinost Ferhad-begovih izvještaja ponekad imao običaj da Sinzendorfa suoči sa zarobljenim habsburškim vojnicima koji su bili dovedeni u Istanbul.⁹ Međutim, Sinzendorf je redovno odgovarao da su ti zarobljenici uplašeni i iz straha za vlastiti život govore ono što im je naloženo da izjave pred njim.¹⁰

Nakon Khevenhüllerovog pohoda i Ferhad-begove protivakcije Sinzendorf je ponovo uputio pismeni protest Mehmed-paši pokušavajući da svu krivnju za borbe na granici prebaci na osmansku stranu. Ova pismena nota od 17.1.1579. godine najobimnija je i sadrži žalbe na djelovanje osmanskih trupa duž cijele osmansko-habsburške granice, počevši od dalmatinskog zaleđa, preko Hrvatske i Slavonije pa sve do Ugarske.¹¹ On se na prvom mjestu žali na Ferhad-bega ali isto tako i na bega Hercegovine koji je počinio upad na habsburški teritorij. Begovima Kopana¹², Šimontornje¹³ i Pečuha prebacuje dvostruki napad na Kanjižu¹⁴, begovima Novigrada¹⁵ i Grana¹⁶ napad na tvrđavu Levu¹⁷ a begovima Breznice¹⁸, Bobovca¹⁹ i Pakraca spaljivanje Drnja. I u ovoj

⁹ Npr. u izvještaju caru Rudolfu II od 18.8.1579. godine (ÖStA, HHStA, Türkei I 40, Konv. 1, fol. 34r) Sinzendorf piše da su Ferhad-beg i kliški sandžakbeg na Portu poslali nekoliko zarobljenika koji su govorili o koncentraciji habsburških trupa na hrvatskoj granici. Jednog zarobljenika kojeg je poslao kliški sandžakbeg Mehmed-paša je suočio sa Sinzendorfom tokom razgovora kojeg je 9. augusta vodio s njim. Također vidi prijevod posljednje protestne note naniže.

¹⁰ ÖStA, HHStA, Türkei I 38, Konv. 1, fol. 251r-256r., protest Mehmed-paši od 17.1.1579, fol. 252v: "So doch Euhr Herr etc. von mier mit bestenndigem grund der warhait, dem sie hoffentlich mehr glaubens geben werden alß einem mitthätter, oder sunst angelerneten genötigten armer sclaven aussage, (Ipak nadati se je da će Vaše gospodstvo itd. više vjere pokloniti mojim istinitim razlozima nego jednom sukrivcu (misli se na hercegovačkog sandžakbega, N.Z.) ili izjavama iznuđenim od jadnih zarobljenika).

¹¹ ÖStA, HHStA, Türkei I 38, Konv. 1, fol. 251r-256r.

¹² Danas Törökkoppány u Mađarskoj.

¹³ Šimontornya u Mađarskoj.

¹⁴ Danas Nagykanizsa u Mađarskoj.

¹⁵ Danas Nógrád u Mađarskoj.

¹⁶ Esztergom u Mađarskoj.

¹⁷ Levice u Slovačkoj.

¹⁸ Berzence u jugozapadnoj Mađarskoj.

¹⁹ Babócsa u južnoj Mađarskoj.

diplomatskoj noti Sinzendorf ne šteti upotrebu pogrđnih epiteta koje stavlja uz Ferhad-begovo ime tražeći od Mehmed-paše da ga zajedno s ostalim graničnim begovima koji izazivaju neredu kazni, da se pričinjene štete nadoknade i da se zauzete tvrđave vrata.

Slika o Mehmed-paši Sokoloviću koju je dao Schweigger, a koja se najvjerojatnije najvećim dijelom temelji na onome što je čuo od Sinzendorfa a zatim i od drugih, potpuno je oprečna slici Ferhad-bega. Opisujući Mehmed-pašu Schweigger kaže: "Ovaj paša bio je jedan mudar i razuman čovjek, sklon miru s kršćanima, o njemu se govori da on nikada nije bio za to da se vodi rat protiv Ugarske ili Njemačke. On je imao veliki ugled na turskom dvoru i kod svih stranih vladara – jedna lijepa, visoka i stasita osoba, ozbiljan, prema siromasima bio je sažaljiv, bio je milostiv i volio pravdu; star je oko 80 godina, rođenjem Albanac iz Epira, od kršćanskih roditelja. U mladosti bio je čatac u crkvi, a nakon toga dat je Turcima kao danak; ostavio je mnogo miliona zlatnika. Bio je kod tri turska cara veliki vezir; bez njega nije se moglo ništa, on osobno je obavljao ili s njegovim znanjem obavljani su svi važni poslovi."²⁰

Da je Sinzendorf na neki način bio blagonaklon prema Mehmed-paši potvrđuje i njegovo naivno razmišljanje o Mehmed-pašinoj spremnosti u pogledu vraćanja zauzetih tvrđava. Od samog početka sukoba s Osmanlijama dvor u Beču je preko svojih izaslanika a onda i preko svog stalnog diplomatskog predstavnika pri Visokoj Porti tražio da osvojene tvrđave budu vraćene, što su Osmanlije redovno odbijale. U ranije spomenutoj noti od 17.1.1579. godine Sinzendorf je na margini napisao "da se Mehmed-paša ponudio da sultanu predloži da tvrđave budu vraćene ali

²⁰ Schweigger, *Zum Hofe*, 91: "Dieser Wascha war ein weiser, verständiger Mann und zum Frieden gegen den Christen geneigt, von dem man sagt, er hab nie drein willigen wollen, daß man wider Ungern oder Teutschland Krieg fuhr. Er war sehr großes Ansehens am türckischen Hof und bei allen ausländischen Potentaten – ein schöne, lange, gerade Person, ernsthaft, gegen den Armen mitleidig und guttätig, und der Gerechtigkeit lieb hätt; seines Alters bei 80 Jahrn, von Geburt ein Albaneser aus Epiro, von Christeneltern geboren. In seiner Jugend war er in der Kirchen der Christen ein Leser oder Agnostis, hernach ist er den Türcken zur Schatzung geben worden; hat viel Million Golds verlassen. Er ist bei drei türckischen Kaisern Vesir oder Oberwascha gewesen; ohn ihn ist nichts, sondern durch ihn sein alle wichtige Händel fürgenommen und verricht worden." O pitanju etničke pripadnosti Mehmed-paše kao i o mogućim mjestima njegovog rođenja također v. Erhan Afyoncu, "Sokollu Mehmed Paşa", u: *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 37, 354-357.

da se još nije desilo.”²¹ Međutim, nema sumnje da Mehmed-paši nije bilo ni na kraj pameti odlučiti se na ovaj korak.

U svojoj posljednjoj protestnoj noti upućenoj Mehmed-paši od 2.8.1579. godine, čiji se prijevod nalazi na kraju ovoga rada, Sinzendorf se žali na Ferhad-begove postupke na granici, a posebno na preuveličavanja o koncentraciji habsburških trupa, u njegovim izvještajima i izravno se traži svrgavanje Ferhad-bega s njegovog položaja.²²

Opisujući Mehmed-pašu Sokolovića Schweigger kaže da je prosto nevjerovatno da jedan tako moćan čovjek, kakav je Mehmed-paša bio, samo nekoliko dana nakon svoje smrti skoro potpuno padne u zaborav, i da je o njemu malo tko govorio.²³ I sâm Sinzendorf u svojim izvještajima poslatim nakon Mehmed-pašine smrti spominje ga vrlo rijetko. Krajem novembra 1579. godine Sinzendorf je uputio pismeni protest novopostavljenom velikom veziru Ahmed-paši u kojem je ponovno izričito zatražio da Ferhad-beg bude svrgnut s položaja.²⁴ Ferhad-beg je, usprkos smrti Mehmed-paše, koji je bio njegov glavni zaštitnik na Porti, i Sinzendorfovih protestima, ne samo uspio ostati na položaju bosanskog sandžakbega, nego je na Sinzendorfovo zaprepaštenje u septembru 1580. godine postao i prvim bosanskim beglerbegom.²⁵ Sinzendorf će se na ovu Portinu odluku ponovno žaliti i nastojati da se ona povuče.²⁶ Glavni Sinzendorfov argument bio je da će Ferhad-beg od sada raditi još više na podriivanju mira između dva carstva. Međutim, svi Sinzendorfovi napori ostali su uzaludni i Ferhadovo djelovanje na serhatu postati će česta tema u njegovim izvještajima sve do odlaska s dužnosti stalnog habsburškog diplomatskog predstavnika u Istanbulu početkom 1581. godine.

²¹ ÖStA, HHStA, Türkei I 39, Konv. 2, fol. 254v: “Mehemet hab sich woll erpothen, den restitutions hanndl dem Sulthano fuerzubringen es geschehe aber nit”.

²² ÖStA, HHStA, Türkei I 39, Konv. 2, fol. 200r-201v, 2.8.1579.

²³ Schweigger, *Zum Hofe*, 91. Mehmed-paša ubijen je u atentatu 12.10.1579. godine, v. Afyoncu, nav. rad, 357.

²⁴ ÖStA, HHStA, Türkei I 40, Konv. 3, fol. 135r-135v, 27.11.1579., (prijevod na njemački).

²⁵ ÖStA, HHStA, Türkei I 42, Konv. 2, fol.125r-128v, izvještaj Sinzendorfa caru Rudolfu II., 17.9.1580. O imenovanju Ferhada na mjesto bosanskog beglerbega, odnosno o osnivanju Bosanskog beglerbegluka također v. Korić, *Životni*, 137f.

²⁶ ÖStA, HHStA, Türkei I 42, Konv. 2, fol. 146r-147r, 23.9.1580, Sinzendorfov protest upućen sultanu Muratu III.

Njemački tekst Sinzendorfovog pismenog protesta upućenog Mehmed-paši 2.8.1579. godine (ÖStA, HHStA, Türkei I 39, Konv.2, 200r-201v)

/200r/ Gnediger Herr; Die Vrsachen warumben Ewr Herrschafft ich angestern selbst besuechen müessen sein diese, das mir E.H. vor zwaian tagen ainen gefangen zu examiniern zuegeschickht welcher vnder andern gleichwol anzaiget, on zweifel auß furcht vnd vnderweisung, als solten bei Dobewatsch drei Hauptleuth mit acht tausent man versamlet beisamen ligen, dadurch Ich nicht vnbillich in dem Zweifel khomen, weilen Ich den unruhigen Ferrath Beg vnd seine Zeittungen die Er järlichen an die erhelte Porten zuembietten pflegt In denen Er gemeinglich auß hundert Personen, Tausent, vnd aus 5. oder 6. Tausent, 50. oder 60. Tausent macht, vnd was solche zungen fur glauben zuegeben, kenne. E.H. werde vielleicht solchen glauben geben, auch ettwo solch vnerfindtliche Zeittung dem Sulthano furbringen, darauf dan neue aufboth ettlicher Sangiackhen angeordnet werden möchten, darauß dan allerlay schädliche erweiterung beeder seits, ja der endtliche fridbruch selbst erwachsen möchte, welches Ich tragendes ampts und ehren sovill an mir threwlichist vnd vleissigist gerne verhuettet vnd vermitteln sehen wollte. Demnach Ich E.H. Mainung vnd endtschluß angestern nicht gar grundtlich vernemen vnd verstehen habe mogen, hab Ich dieselb hie mit nochmaln freundtlichen ersuechen wollen, Sy woll solchen erdichten furgeben nicht glauben sezen, welches ettwo daher seinen vrsprung nehmen mag, das Ferrath Beg seiner gewohnhait nach selbst waß ungebührlchs /200v/ anfangen, vielleicht solche vnthat damit zu beschönigen, die hergebrachte Zungen auch in vilen Ir selbst zuwider vnd lautter bekendt, das dazumaln sie gefangen, die Irer Kay. M. thails des Sulthani gebiet noch nie berürt vil weniger ainicherlay vngebühr oder schaden darinnen furgenomen. Auf dem fall aber ihr ain volckhlain versamlet sein soll, so ist doch solches hoffentlich gegen des Sulthani gebiet nicht feindtlichen gemaindt sonnder ettwo allain des hauß Wyhitsch welches durch des Ferrath Begs so viller Irer M. aigenthumblicher heuser in Zeit aufgerichten vnd wehrendes fridens, thails mit gwalt, thails mit trug vnd list abgedrungen gleichsamb aller seitten gesperrt, zu prouantiern vnd mit allerlay notturften zuversehen. Diß schleust sich auß dem krefftiger das solche Prouantierung järlich vnumbgenuglich notthalb beschehen müeßt. Also wissen auch E.H. selbst das man veldzüge da man die willens nicht zum ende im jar anfehert, vnd wurdet sich nicht befinden das souill tausent Man, sonder

allain beisamen, welche die Profianttten vnd andere notturfften auf Irer M. heuser sicherlich zuebelaitten vnd bringen gnuugsamb vnd gar nichts darumben waß feindtlichs furhnehmen, welches dan eben vor ainem Jar auch beschehen, allain das der vnbillich Clissa Beg Ir M. volckh halten gestossen sich zu wehren gezwungen, vnd Ir M. in Prouianterung vnd Iren notturfften zusperren sich vnbeuegt vnderstanden. Derwegen langt an E.H. mein freuntlich gesinnen E.H. wöllen solches dem Sulthano mit bester außfuerung furtragen, vnd denselben Irer Kay. M. freuntlichen nachsparlichen gemuets vnd aufrichtig fridtshaltung Ires thail wolvergewissen, all /201r/ disweil Sy von des Sulthani Gränizern sich vnd die Iren vor vnbillichem gewalt allain zuschuzen nicht hochlichen gezwungen, vnd gedrunge, dan Ir Kay. M. gar nicht nach dem waß in Persia oder sonst zu thuen, sehen, sondern vilmehr Ir Kay. Wort steiff und vest zu halten den Irigen auch nichts vnbillichs zuvorstatten. Das auch fürs ander der Sulthanus in sonderhait dem Ferrath Beg vnd allen andern Begler vnd Sangiackhbeg nochmaln mit allem ernst die erbare fridenshaltung, vnd das Sy nicht vrsach oder anraizung geben, oder ir M. in Iren notturfften verhindern vom newem auflegen lassen wollte volgendts aber alle neue aufboth oder anzuge der Sangiackhbegen die als vnnötig allain zu machtiger schädlicher erweiterung verlengerung oder verhinderung der Presenten gereichen wurden, der zeit genzlichen vnderbleiben entlichen ersuech E.H. Ich himit zum höchstem bittend weil sy selbst erkennen das es fur treglich vnd zuerhaltung gemeiner ruhe dienstlicher solle Ime Ferrath Beg nicht einsten selbst grosse gefahr darauß erwachsen, oder diese zweue machtige Pottentaten gleichsamb wider Iren willen gezwungenlich ains mals durch solch vnerfindtliche zeittungen in ainander gebunden werden vnd mit der weiß wan man nur ain hauß Prouantiern wollte, beinahe jürlich von Ime Ferrath Beg gern offner Krieg oder gleichsamb das sich Sulthanus selbst erheben oder vil Beglerbegen aufgeboten, verursacht werden sollte, das Er Ferrath Beg von dennen aufgehobt, welches Ich Ir selbst zu mehrern bedencken heimbstelle, /201v/ vnzweiflich Er werde vmb gemaines besten willen disem vorkhomen, vnd abstellung thuen, mich Ime nebens gezimends emphehlend.

Prijevod:

Milostivi gospodine! Razlozi zašto sam ja osobno Vaše gospodstvo morao jučer posjetiti su ovi, jer je Vaše gospodstvo meni prije dva dana poslalo jednog zarobljenika radi ispitivanja koji mi je, iz straha i jer mu

je tako rečeno, između ostalog kazao da se tobože kod Dubovca nalaze tri zapovjednika s 8000 vojnika. Ja u to sumnjam jer znam što takvi zarobljenici kazuju, i znam da nemirni Ferhad-beg u svojim izvještajima koje stalno šalje Visokoj Porti uobičajeno od stotinu pravi hiljadu, od pet-šest hiljada on pravi pedeset-šezdeset hiljada. Vaše gospodstvo će možda u to povjerovati i također takve izmišljene vijesti sultanu predočiti, pa se može zapovjediti da nekoliko sandžakbegova skupe vojsku i onda iz toga može proizići štetna eskalacija s obje strane koja može dovesti do konačnog prekida mira, što ja s moga mjesta usrdno želim spriječiti. Zbog toga ja jučer nisam mogao razumjeti mišljenje i odluku Vašeg gospodstva i zato želim još jedan puta zamoliti da se takvim izvještajima ne vjeruje. To svoje izvorište ima u Ferhad-begovoj navici da prikrije ono što je sâm započeo i skrivio. Dovedeni zarobljenici kazuju da su oni uhvaćeni a da nikada nisu stupili na područje pod vlašću sultana niti su imali bilo kakve loše namjere i činiti štete na njemu. To što se malo vojske skupilo nije potaknuto nikakvim neprijateljstvom protiv sultanovog područja, nego što je potrebno dostaviti opskrbu i municiju u Bihać koji je sa svih strana blokiran jer je Ferhad-beg silom, lukavstvom i prijevarom zauzeo mnogo drugih tvrđava u vrijeme važećeg mira. Sasvim je jasno da takvo opskrbljivanje mora neizostavno uslijediti tokom cijele godine. Također Vaše gospodstvo zna da se pohodi ne započinju krajem godine, i da se ne nalazi toliko hiljada vojnika, nego samo oni koji trebaju da proprate i donesu provijant i druge potrepštine za tvrđave Njegovog veličanstva, i koji ne žele nikakvo neprijateljstvo poduzeti. Ono što se desilo prošle godine je to da je kliški sandžakbeg napao, pa su vojnici Njegovog veličanstva bili primorani braniti se, i što Njegovo veličanstvo nije shvatalo da se to sprječava. Zbog toga ja predočavam Vašem gospodstvu prijateljsku nakanu da sve ovo Vaše gospodstvo sultanu najbolje objasni, da se Njegovo carsko veličanstvo uvjeri da će sultan iskreno poštovati mir i da se Njegovo veličanstvo ne osjeća primoranim da se brani i štiti od napada sultanovih graničara. Njegovo carsko veličanstvo²⁷ ne treba gledati što se radi u Perziji²⁸ nego i da čvrsto drži datu riječ i svojim graničarima ne dozvoli da ništa loše ne poduzmu. Sultan treba još jednom narediti beglerbezima i sandžakbezima, a posebno nemirnom Ferhad-begu, da se mir iskreno poštuje i da se ne dâ nikakvog razloga i povoda za provokacije, i da oni ne sprječavaju

²⁷ Misli se na sultana Murata III.

²⁸ Misli se na istočne granice Osmanskog carstva, odnosno na rat između Safavida i Osmanlija koji je počeo 1578. godine.

da se dostavi provijant kao i da se iznova ne naređuje sandžakbezima da skupljaju vojsku što bi moglo dovesti do eskalacije ili zastoja slanja godišnjeg dara.²⁹ Zato ja sada usrdno molim Vaše gospodstvo da ono spozna da je zbog održanja mira korisno da se Ferhad-beg odande udalji, jer od njega proizilazi velika opasnost da ova dva moćna vladara protivno njihovoj volji, zbog neutemeljnih vijesti budu uvučeni u sukob. Kada se samo jedna tvrđava željela opskrbiti Ferhad-beg bi vodio otvoreni rat i želio bi da sultan pođe na pohod i da naredi beglerbezima da skupljaju vojsku. Preporučujući se Vama kako dolikuje, dajem Vam to na razmatranje, a Vi ćete nesumnjivo ovome izaći u susret i otkloniti opasnost.

COMPLAINING TO ONE SOKOLOVIĆ AGAINST
ANOTHER SOKOLOVIĆ: PROTESTS BY
THE HABSBURG EMISSARY JOACHIM VON
SINZENDORF TO GRAND VIZIER MEHMED PASHA
AGAINST FERHAD BEY, THE *SANJAKBEY* OF
BOSNIA

Abstract

In the early 1578, a nobleman from Upper Austria, Joachim von Sinzendorf, took the post of the permanent diplomatic representative of the Habsburgs in Istanbul, at a very complex period. One of his key tasks was to stop the offensives by the *sanjakbey* of Bosnia, Ferhad Bey Sokolović. Commanded by Ferhad Bey, the ottoman troops started attacking the area of Bihać in 1575, planning to take this important town and a fortress in Croatia. In August 1578, the Habsburg side launched a military campaign against Ferhad Bey's troops, but it ended in failure. In his written and oral protests, Sinzendorf tried to justify the Habsburg campaign and stop Ferhad Bey's attacks against their ter-

²⁹ Misli se na godišnji tribut od 30 000 dukata kojeg su Habsburzi plaćali Osmanlijama od 1547. godine pa sve do izbijanja Dugog turskog rata. U zvaničnoj diplomatskoj korespondenciji Habsburzi su ga radije nazivali "darom" nego tributom odnosno dankom, o tome v. Ernst Dieter Petritsch, Tribut oder Ehrengeschenk? Ein Beitrag zu den habsburgisch-osmanischen Beziehungen in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts, u: Elisabeth Springer, Leopold Kammerhofer (ur.), *Archiv und Forschung. Das Haus-, Hof – und Staatsarchiv in seiner Bedeutung für die Geschichte Österreichs und Europas*, Wien-München, 1993, 49-58.

ritory. Sinzendorf's interlocutor in the meetings at the Sublime Porte was the Grand Vizier, Mehmed Pasha Sokolović, Ferhad Bey's cousin and his principal protector. The paper explains Sinzendorf's methods in attempting to achieve his goal, indicating his different view of the nature and the personalities of Ferhad Bey and Mehmed Pasha Sokolović. As an annex, the paper presents a text in German and a translation into Bosnian: the last protest note Sinzendorf sent to Mehmed Pasha on 2 August 1579.

Key words: Mehmed Pasha Sokolović, Ferhad Pasha Sokolović, Joachim von Sinzendorf, the Habsburgs, Sublime Porte.

NEOBJAVLJENI IZVORI

Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Türkei I, 37, 38, 39, 40, 42

IZVORI I LITERATURA

Erhan Afyoncu, "Sokollu Mehmed Paşa", u: *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 37, 354-357.

Johann G. Adam von Hoheneck, *Die Löblichen Herren Herren Stände, Deß Ertz-Herzogthumb Oesterreichob der Ennß*, Band 2, Passau, 1732.

Elma Korić, *Životni put prvog beglerbega Bosne: Ferhad-paša Sokolović (1530-1590)*, Sarajevo, 2015.

Radoslav Lopašić, *Bihać i Bihaćka Krajina. Mjestne i poviesne crtice*, Zagreb, 1890.

Ralf C. Müller, Der umworbene "Erbfeind": Habsburgische Diplomatie an der Hohen Pforte von Regierungsantritt Maximilians I. bis zum "Langen Türkenkrieg", u: Marlene Kurz, Martin Scheutz, Karl Vocelka (ur.), *Das Osmanische Reich und die Habsburgermonarchie: Akten des Internationalen Kongresses zum 150-jährigen Bestehen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung, Wien 22.-25. September 2004*, Wien-München, 2005, 251-280.

Ernst Dieter Petritsch, Der habsburgisch-osmanische Friedensvertrag des Jahres 1547, u: *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs* 38 (1985), 49-80.

Ernst Dieter Petritsch, Tribut oder Ehrengeschenk? Ein Beitrag zu den habsburgisch-osmanischen Beziehungen in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts, u: Elisabeth Springer, Leopold Kammerhofer (ur.), *Archiv und Forschung. Das Haus-, Hof- und Staatsarchiv in seiner Bedeutung für die Geschichte Österreichs und Europas*, Wien-München, 1993, 49-58.

Franz Otto Roth, Wihitsch und Weitschawar. Zum Verantwortungsbewußtsein der adeligen Landstände Innerösterreichs in Gessinung und Tat im türkischen "Friedensjahr" 1578 (I. Teil), u: *Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark* 60 (1969), 232-265.

Salomon Schweigger, *Zum Hofe des türkischen Sultans*, bearbeitet und herausgegeben von Heidi Stein, Leipzig, 1986.